

CİFİR

Üstad Bediüzzaman'ın dikkat çeken yönlerinden birisi, eserlerinde cifir ilmine de yer vermesidir. Eskide ve günümüzde cifir ilmi hayli tartışılmıştır ve tartışılmaktadır.

Bu konuda, şu hususlara dikkat çekmekte fayda görüyoruz:

1-Her şey bizim malumatımıza münhasır değildir. Bir ilmi bizim bilmeyişimiz, olmadığına delâlet etmez. **“Onlar, ilmen ihata etmedikleri ve te’vili daha kendilerine gelmemiş şeyi yalanladılar”** ayetini unutmamak gerekiyor. (Yunus, 39) Kur’an kelimelerinin istikbaldeki bir kısım olaylara işaretini, çok az müfessirin yazmış olması reddini gerektirmez.

2- Bu ilim, Kur’an’ın nüzulünden önce de bilinmekteydi. Mesela, Yahudilerden bir topluluk, Hz. Peygamberden (Elif-Lâm-Mîm) şeklinde huruf-u mukattaayı duyunca, ebced hesabıyla (harflerin rakam değeriyle), O’nun ümmetinin ömrünün az olacağına istidlalde bulunur. Hz. Peygamber, diğer huruf-u mukattaalardan okur. Adamlar, her yeni huruf-u mukattaayı duyunca şaşkına dönüp, “Biz senin durumundan birşey anlayamadık.” deyip ayrılırlar.

3-Sayıları az da olsa bir kısım âlimler, cifir ilmiyle ayetlerden gaybî istihraçlarda bulunmuşlardır. Molla Cami’nin Beldetün tayyibetün (temiz bir belde) (Sebe, 15) ifadesinin ebced değeriyle, İstanbul’un hicri 857’de fethine tarih düşmesi meşhurdur.

Meşhur müfessirlerden Alusî’nin tefsirinde kaydettiği şu olay da, konumuz açısından güzel bir örnektir:

“İbn-i Hallikan tarihinde zikrediyor ki, Selahaddin-i Eyyubî Haleb’i fethettiğinde, Kâdı Muhyiddin güzel bir şiirini okudu. Cümleleri arasında, **“Şehba kal’ayı Safer ayında fethettin, Recebte de Kudüs’ü fetihle mübeşşersin”** ifadesi vardı. Dediği gibi çıkınca kendisine “Bunu nerden bildin?” diye soruldu. “İbnu Berrecan’ın Rum Suresi’nin baş kısmını tefsirinden aldım” diye cevap verdi.

Alusî, sözüne devamla İbnu Kemâl’in Enbiya suresi 105. ayetten, Yavuz Sultan Selim’in Mısır’ı fethetmesini istinbat ettiğini anlatır.

Bediüzzaman, cifri kullandığı yerlerde hiç bir zaman “Âyetin açık mânâsı budur” dememiştir. Söylediği şudur: **“Ayetin sarîh manasının altında müteaddit tabakalar var. Bir tabakası da, işarî ve remzî manadır. İşarî mana da bir küllîdir; her asırda cüz’iyatları bulunur.”**

Bediüzzaman'ın ilm-i cifir hakkındaki şu ifadeleri de çok önemlidir:

“İlm-i cifir, meraklı ve zevkli bir meşgale olduğundan, vazife-i hakîkiyeden alıkoyup meşgul ediyor. Hatta kaç defadır esrar-ı Kur'an'iyeye karşı o anahtar ile bazı sırlar açıliyordu. Kemâl-i iştiyak ve zevk ile müteveccih olduğum vakit kapanıyordu. Bunda iki hikmet buldum:

Birisi: **'Gaybı ancak Allah bilir'** (Neml, 65) yasağına karşı hılaf-ı edebde bulunmak ihtimali var.

İkincisi: Hakaik-ı esasiye-i imaniye ve Kur'an'iyenin berahin-i kat'ie ile ümmete ders vermek hizmeti ise, ilm-i cifir gibi ulum-u hafiyenin yüz derece fevkinde bir meziyet ve kıymeti vardır. O vazife-i kudsiyede kat'î hüccetler ve muhkem deliller, su-i istimale meydan vermiyorlar. Fakat cifir gibi, muhkem kaidelere merbut olmayan ulum-u hafiyede su-i istimal girip, şarlatanların istifade etmeleri ihtimalidir.”

Görüldüğü gibi, cifir ilmi gizli ilimlerdenidir. Az kişiye hitab etmektedir. İman ve Kur'an hakikatleri ise, herkese seslenmektedir. Hem herkesin onlara ihtiyacı vardır. Bu gibi noktalardan dolayı ve **“ Gaybı ancak Allah bilir”** yasağına karşı edebe aykırı harekette bulunmamak için Bediüzzaman, bu ilmin ayrıntılarını eserlerine yansıtmamıştır. Yansıttığı miktar, altıbin kûsûr sayfalık tefsirinin içinde az bir bölüm teşkil etmektedir. Bunda asıl maksadı, o günün ağır şartları altında hizmet eden talebelerine bir şevk kaynağı olmasıdır.